

วัฒนธรรมทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

บรรยาย ในงานสัมมนา เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมือง
เมืองอย่างสร้างสรรค์และการเสนอกฎหมายโดย
ประชาชน

วันที่ 4 กรกฎาคม 2551

ทิวากร แก้วมณี

Dr. Phil (University of Freiburg, Germany)

ประธานบริหารหลักสูตรปริญญาโทนโยบายสาธารณะ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

อะไรคือ วัฒนธรรมทางการเมือง

- เกิดจากการให้ข้อสังเกตโดย นักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกัน ชื่อ Almond และ Verba
- วัฒนธรรมทางการเมือง เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการรู้ความเชื่อ ที่เกี่ยวกับระบบการเมือง ตลอดจนความผูกพันต่อความรู้สึกรักคิดในระบบการเมืองและการประเมินคุณค่าทางการเมืองซึ่งรับรู้ จากข้อมูลและความรู้สึกของสมาชิกในสังคม
- Putnam – Social Capital (ต้นทุนทางสังคม)

วัฒนธรรมทางการเมืองมี 3 แบบ

- วัฒนธรรมทางการเมืองแบบจํากัดวงแคบ
- วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า
- วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม

ข้อสังเกตของวัฒนธรรมทางการเมืองของประเทศไทย

1. ประเทศไทยอยู่ในกระแสแห่งการเปลี่ยนผ่าน เมื่อ 20 ปีที่ผ่านมาคนไทยมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้ามากกว่าแบบมีส่วนร่วม จึงทำให้เกิดผลก็คือ การเมืองไทยถูกครอบงำด้วยข้าราชการและทหารติดต่อกันมาตั้งแต่สมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ข้อสังเกตของวัฒนธรรมทางการเมืองของประเทศไทย

2. การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทำให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองใหม่ ในช่วงปี 2500 เป็นต้นมา การพัฒนาเศรษฐกิจทำให้เกิดกลุ่มคนใหม่ในสังคมไทย เป็นคนที่เติบโตกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

ข้อสังเกตของวัฒนธรรมทางการเมืองของประเทศไทย

3. การพัฒนาทำให้เกิดกลุ่มคนกลุ่มใหม่ในสังคม กลุ่มคนใหม่ในสังคมไทยนี้ได้รับผลกระทบจากการเมืองมาก เนื่องจากการถูกให้โอกาสในทางการเมืองในระดับสูง จึงทำให้มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

ข้อสังเกตของวัฒนธรรมทางการเมืองของประเทศไทย

4. ความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมทางการเมืองในเมืองและในชนบท เป็นเพราะความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมเกิดขึ้นในเมืองรวดเร็วกว่าในชนบท ทำให้การพัฒนาทางเศรษฐกิจกระจุกตัวอยู่แต่ในเมืองทำให้เกิดช่องว่างระหว่างวัฒนธรรมทางการเมืองของชนบทและเมืองมากขึ้น

ข้อสังเกตของวัฒนธรรมทางการเมืองของประเทศไทย

5. การเปลี่ยนแปลงของชุมชนชนบท ในหลายๆ ส่วนของชนบทได้มีการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมทางการเมืองของชนบทได้เปลี่ยนแปลงไป ตามการคุกคามของเมืองใหญ่เป็นลำดับ ทำให้วัฒนธรรมการเมืองในชนบทเกิดการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น วัฒนธรรมแบบไพร่ฟ้าซึ่งเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมของไทยจึงไม่สามารถอยู่รอดได้

ข้อสังเกตของวัฒนธรรมทางการเมืองของประเทศไทย

6. เกิดแนวโน้มการเกิดวัฒนธรรมการยอมรับการสร้างอาณาจักรทางการเมือง โดยระบบเครือญาติแบบกึ่ง การปกครองแบบ City State ยกตัวอย่าง การครอบงำทางการเมืองโดยสมาชิกของตระกูล นักการเมืองสำคัญๆ

วัฒนธรรมทางการเมืองในระบบเลือกตั้งและรัฐประหาร

- โดยพื้นฐานอำนาจการเมืองและการปกครองมีลักษณะรวมศูนย์อย่างต่อเนื่อง
- แต่สังคมได้เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือมีการขยายตัวของชนชั้นกลาง ทั้งทางด้านปริมาณและความหลากหลายของชนชั้นกลาง ทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองของระบบเลือกตั้งและรัฐประหารของไทยเปลี่ยนไปด้วย

วัฒนธรรมทางการเมืองในระบบเลือกตั้งและรัฐประหาร

- ในปัจจุบันคนชนชั้นกลางนอกระบบราชการได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น โดยคนชนชั้นกลางเลือกที่จะใช้ระบบการเลือกตั้งเป็นเครื่องมือในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง
- ด้วยเพราะเหตุนี้ชนชั้นกลางจึงเป็นปัจจัยสำคัญของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองไทยในปัจจุบันได้ ทั้งยังอยู่ในฐานะที่จะสถาปนาวัฒนธรรมทางการเมืองของตนเป็นมาตรฐานของสังคมได้อีกด้วย

ลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมืองของคนชั้นกลางไทยในปัจจุบัน

1. สังคมที่ดีในทัศนะของคนชั้นกลางไทยต้องเป็นสังคมที่ “มีหัวมีก้อย” หรือเป็นสังคมที่มีลำดับชั้นทางสังคมอย่างชัดเจน และผูกพันสิทธิของแต่ละคนพอสมควร ทั้งคนชั้นกลางส่วนใหญ่ยังคิดว่า ความไม่เสมอภาคเป็นธรรมชาติของทุกสังคม อีกทั้งยังเป็นเงื่อนไขทำให้สังคมสงบสุขอีกด้วย

ลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมืองของคนชั้นกลางไทยในปัจจุบัน

2. คนชั้นกลางไทยยังรับเอาคติ “ความสงบเรียบร้อย” จากสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์มา แต่นิยามของความสงบเรียบร้อยก็ค่อยๆแปรเปลี่ยนไปโดยให้มีความสอดคล้องกับโลกทัศน์ของคนชั้นกลาง โดยที่คนชนชั้นกลางไม่ค่อยเดือดร้อนกับความปั่นป่วนวุ่นวายทางการเมืองมากนัก ตราบที่ความปั่นป่วนวุ่นวายนั้นถูกจำกัดขอบเขตให้อยู่นอกปริมณฑลชีวิตของคนชั้นกลาง

สิ่งที่อาจกระทบต่อ “ความสงบเรียบร้อย” ในทัศนะของคนชั้นกลางคือ สิ่งที่อาจกระทบต่อวิถีชีวิตของคนชั้นกลางเอง

ลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมืองของคนชั้นกลางไทยในปัจจุบัน

3. คนชั้นกลางไทยเชื่อในรัฐบาลที่เป็นอาญาสิทธิ์ (authoritative) และอำนาจนิยม (autocratic) โดยที่อำนาจอาญาสิทธิ์ คืออำนาจที่ได้รับการรับรองโดยกฎหมาย แต่อำนาจที่เป็นอาญาสิทธิ์ซึ่งคนชั้นกลางไทยยอมรับนี้ ควรมีลักษณะอำนาจนิยมด้วย หมายความว่าพึงใช้อำนาจที่เด็ดขาดเฉียบพลันในการแก้ปัญหา

ลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมืองของคนชั้นกลางไทยในปัจจุบัน

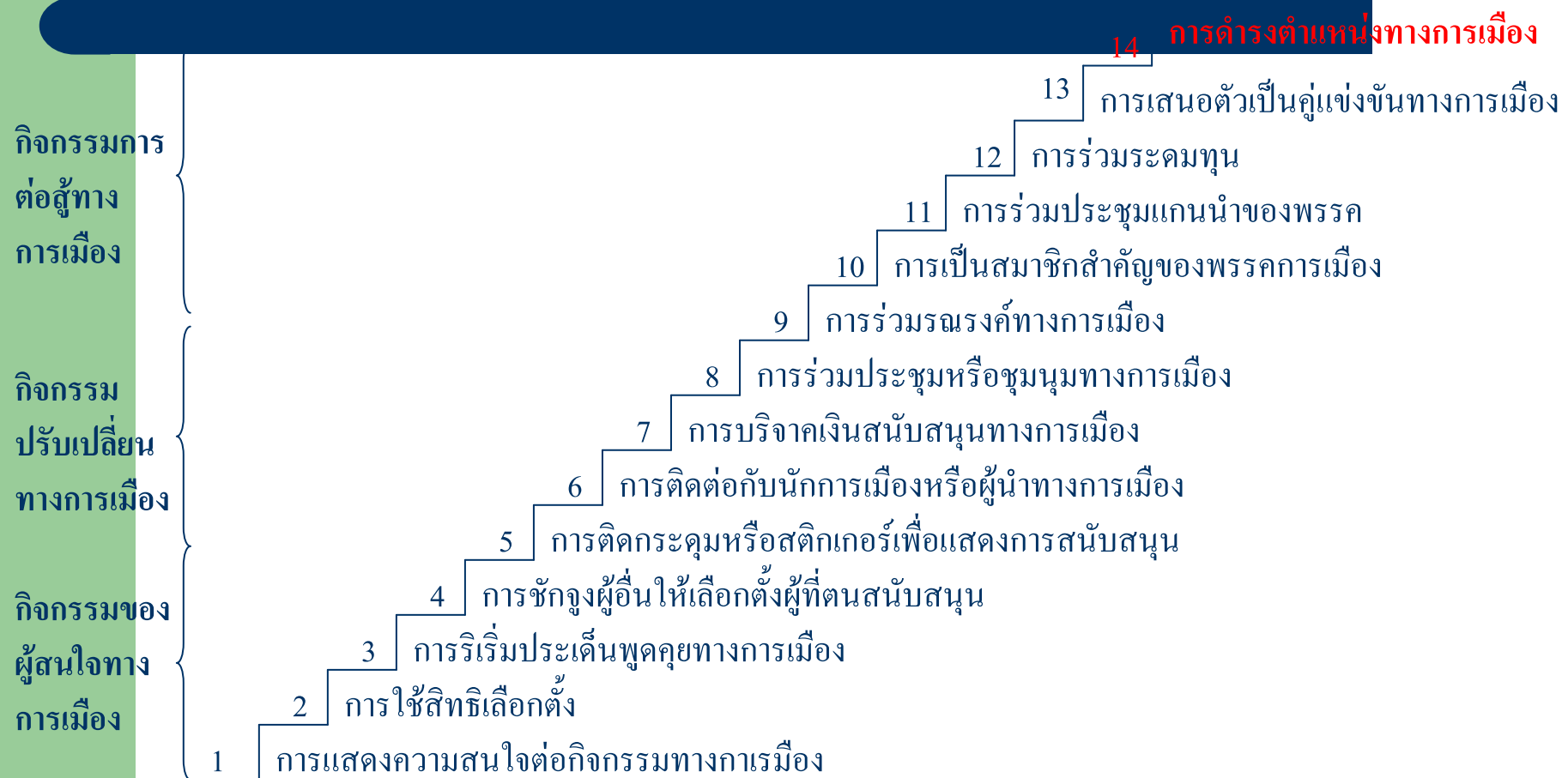
4. ความไพบูลย์ทางเศรษฐกิจ เป็นความมุ่งหวังสูงสุดในวัฒนธรรมทางการเมืองของคนชั้นกลาง โดยที่ความไพบูลย์ทางเศรษฐกิจนี้ เป็นเพียงทรัพย์สินและการและความมั่งคั่งทางวัตถุ การเมืองหรือการจัดสรรงบประมาณมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือการสร้างความไพบูลย์ดังกล่าว

ลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมืองของคนชั้นกลางไทยในปัจจุบัน

5. คนชนชั้นกลางสมัยใหม่มีความเชื่อว่า เทคโนโลยีสมัยใหม่ๆ สามารถแก้ไข ปัญหาสังคมต่างที่เกิดขึ้นได้ทั้งหมด หรือเกือบทั้งหมด การลงทุนกับ เทคโนโลยีโดยตัวมันเองย่อมมีความก้าวหน้าในทัศนะของคนชั้นกลาง หรือ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือคนชั้นกลางมีความเชื่อในศักยภาพของมนุษย์น้อย

ลำดับขั้นของการเกี่ยวพันทางการเมือง

เอกสารอ้างอิงที่สำคัญ

- ฉัชชาภักทร อุ่นตรงจิตร, รัฐศาสตร์, 2548.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์, วัฒนธรรมทางการเมืองไทย, เอกสารประกอบการสัมมนา สถาบันพระปกเกล้า ปี 2550.
- สมบัติ ชำรงชญวงค์, การเมือง แนวคิดและการพัฒนา, 2548.
- Dhiwakorn Kaewmanee, The Evolution of the Thai State, 2007.

ประวัติวิทยากร

- ดร.ทิวากร แก้วมณี

ประธานบริหารหลักสูตรปริญญาโทนโยบายสาธารณะ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
การศึกษา

ปริญญาตรี ร.บ.เกียรตินิยมอันดับหนึ่งเหรียญทอง (การปกครอง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปริญญาโท ร.ม.(การเมืองการปกครอง) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปริญญาเอก Dr. Phil (Political Economy and Political Science), University of Freiburg , Germany